

5010.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
ANIMADVERSIONES QVASDAM
CIRCA
NATURAM INFLAMMATIONIS
CONTINENS,

QVAM
PRAESIDE
IOANN. CHRIST. REIL,

MEDICINAE ET CHIR. DOCT. PROFESS.
THERAP. P. O. SCHOLAE CLINICAE DIRECTORE
ET CIVITATIS HALENSIS PHYSICO,

DIE VIII. FEBR. MDCCXCIII.

PUBLICE DEFENDET,

CHRIST. WACHTEL,
SILESIVS.

HALAE,
TYPIS IO. CHRISTIAN. HENDELII.

Pathol. spec.

513, 48

M. J. J. 19...
Inflammat.

210

INSTITUT FÜR ANATOMIE
UND PHYSIOLOGIE
DES MENSCHEN
UND THIERES
VON
DR. MED. JOHANNES MÜLLER

LEHRBUCH
DER ANATOMIE
UND PHYSIOLOGIE
DES MENSCHEN
VON
DR. MED. JOHANNES MÜLLER
LEIPZIG
VERLAG VON G. O. WOLFF

LEIPZIG
VERLAG VON G. O. WOLFF

V I R O
ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO,
EXPERIENTISSIMO,
I. G. MORGENBESSER,
MEDICINAE ET CHIRVURGIAE DOCTORI
ET
ANATOMIAE CHIRVURGIAE
ATQVE
ARTIS OBSTETRICIAE IN THEATRO
ANATOMICO VRATISLAVIENSI
PROFESSORI LONGE CELEBERRIMO,
FAV T O R I
SVMME VENERANDO,
HAS PAGELLAS

D. D. D.

A V C T O R.

V I R O

EXCERPTA EX LIBRO

DE ANATOMIA

I. G. MORGENSTERN

MEDICINAE ET CHIRURGICAE DOCTOR

ET

PROFESSOR CHIRURGICAE

IN

UNIVERSITATE WURZBURGENSI

ANATOMICO-VIRIBUS

INSTITUTIONE

F. A. V. T. O. R. I.

EXCERPTA

DE

DE

A. V. C. T. O. R.

INFLAMMATIO.

§. I.

INFLAMMATIO QUID?

Pars, cui praeter naturam *calor*, *rubor*, *tumor* et *dolor* accidit, morbo laborat, qui, cum ratione phaenomenorum et causarum cum igne similitudinem habeat, *inflammatio*, *incendium*, *phlegmone* appellatur. Praeter haec enumerata inflammationis symptomata, alia minus constantia phaenomena nonnumquam e. g. *tensiones*, *durities*, *pulsationes*, *secretiones* auctae vel suppressae in parte affecta et plerumque febris diversae indolis et quantitatis observantur.

A

§. II.

§. II.

SYMPTOMATVM VARIABILIS
NATVRA.

Varia Symptomata inflammationum, ea-
que ipsa, quae plurimum constantia salutan-
tur, maxime variant. Deficiunt nonnumquam
phaenomena, alia eminent vel supprimuntur,
prout partis affectae specialis, et aegrotantis
hominis universalis virium vitalium ratio dis-
crepat. Quo fit, ut inflammationis cognitio
aperta vel obscura incendia mox *manifesta*
mox *occulta* pariat.

§. III.

SYMPTOMATVM RATIO.

Partem inflammatam iusto majorem hu-
morum copiam continere, aspectus suadet
phaenomenorumque ratio. Humores con-
gestos vel vasa ultra modum dilatata reci-
piunt, vel in telam cellulofam effusi stag-
nant. Ecchymomata saltem graviores comi-
tari inflammationes testantur ingentes quo-
rundam incendiorum tumores e. g. in che-
mosi, sputorum generatio in peripneumoniis,
mem-

membranae praeternaturales, quae in angina formantur, nec non sectiones cadaverum inflammationibus internis peremptorum. In peripneumoniis enim bronchia, pulmonum parenchyma et superficies, exsudata crusta tecta et impleta inveniuntur. Congestum ad partem inflammata[m] humorem, sanguinem esse color suadet; et a sanguine congesto inflammationum partium *rubor* descendit. Rete vasculosum vasaque capillaria conjunctivae, sanguinem rubrum vehentia, quae in statu sano ob tenuitatem fere non conspiciuntur, inflammatione dilatata et sanguine turgida in conspectum prodeunt. Inde oculi subinflammati rubor, ab aequali et profundiori rubore discedens, qui in chemosi a cruore in cellulosa[m] telam extravasato descendit. *Tumorem* derivo ab humoribus accumulatis partim in arteriolis retis vasculosi ultra modum ampliatis, partim ab ecchymomate in telam cellulosa[m] facto. Qua ex causa partes inflammatae laxae vasis mollique tela cellulosa praeditae multum, siccae et strictae parum intumescunt; exemplo sit differentia, in in-

4

flammato oculo, mamma, tendinibus, apo-
neurofibus obvia. Immo forsan vis vitalis
immediate, via haud plane cognita, par-
tium turgorem tam in morbosa quam in sa-
na hominum conditione producere potest.
ardorem gigni ab aucto humorum motu in
parte inflammata analogia suadet, calorem pari
ratione cum circuitu sanguinis accelerato, tam
in omni corpore, quam in singula illius parte,
crescere docens. Auctum esse inflammatae par-
ti circuitum humorum, phaenomena inflamma-
tionis, congestiones, pulsationesque in parte af-
fecta demonstrant; quo factum est, ut medici
incendiis nomen febris topicae tribuerint Quo-
modo vero acceleratus sanguinis circulus, vel
obsoleto attritu, vel mutata humorum mix-
tione, incrementum caloris progignat, adhuc
variis premitur dubiis. *Tensionem et duritiem*,
humorum accumulatorum expansioni tribuo,
dolorem pressioni et extensioni partium sen-
tientium. Dolor varius est, pruriens, obulus,
ardens, pulsans, pungens *etc.* immo ipsae par-
tes in statu sano insensibiles, quae incendun-
tur, nonnumquam acutum dolorem pariunt.

Qua

~~—————~~ 3

Qua ex ratione dolorem haud semper effectum inflammationis esse, sed nonnumquam immediatum eiusdem causae, quae inflammationem gignit, scilicet *sensibiliatis* laesae productum esse censo. *Secretiones auctae* modicae; *suppressae* vehementioris inflammationis effectus sunt. Febris varia; vel ex eodem fonte cum inflammatione descendit, vel illius effectus est, vel denique epigenomenon quid, causae fortuitae tribuendum.

§. IV.

C A U S A E.

Sane iam difficillimum inflammationis momentum aggredior, scilicet *causarum proximarum* indagacionem. Remotae enim factis apertae sunt.

Sed veteris scholae dogmata mitto, quae inflammationis nascentiam a *sanguinis orgasmo*, et *excandescencia spirituumque inclusione* derivabant. Item linquo magni Boerhavi acuta insomnia, quae de *obstructione vasorum*, *lentore sanguinis inflammatorio* inducta et de *humoribus* in series
vascu-

vasculorum decrefcentium, fanguini rubro vel ferofo deftinatorum, aberrantibus commentatus eft. Omnia haec et obfoleta et fufius refutata funt.

Verum tamen quaedam CL. WEDEKIND *) colloquar, qui bene proximam incendiolorum caufam irritationi, in inflammationibus periphericis a ftimulis fatis notis externis subortae, adfcribit. Verum in internis inflammationibus, cum illi ftimulus non in promptu effet nec ad chemicas fanguinis acrimonias confugere auderet, *auétam fanguinis proclivitatem ad putredinem*, incendiolorum internorum irritationem efficientem, adoptare conatus eft. Sed vana eft illius, quam exftruxit, hypothefis;

I. Nam ftimulus, quem ope fuae hypothefis obftetricare ftudet, omnino fuperfluus eft, ad explicandum inflammationum internarum ortum. Ipsi ftimuli natura-

*) WEDEKIND'S *allgemeine Theorie der Entzündungen*. Leipzig, 1791. S. 15—32.

turales aucta praeter modum vasorum irritabilitate, inflammationes progignunt, ut infra fufius docebitur.

II. Argumenta, quibus innititur, vacillatione laborare mihi videntur a) *frustum carnis cuti impositum inflammationem parit*; Infirmum sane argumentum, acida concentrata, sinapismi, a putredine immunes, idem efficiunt. Vae! ventriculo ditiorum! qui putrescentes lepores cum voluptate suscipiunt. b) *Humores, in tela cellulosa inflammatae partis degentes, maiori ad putredinem proclivitate gaudent, quod gangraena, inflammationes excipiens, celeriorque inflammatae partis putredo in cadaveribus demonstrant*. Verum gangraena non a vitio humorum sed a solidis demortuis nascitur; in cadavere ea citius putrescunt, quae maturius mortua sunt; humorum in tela cellulosa stagnantium vitia effectus inflammationis sunt, num et eius causa esse possunt? c) *variae causae remotae inflammationis putredinem exci-*

excitant e. g. suppressae excretiones, aquae ro-
dentes hydropicorum. Sed unius causae plu-
res esse possunt effectus; plures causae in-
flammationis putredinem non pariunt. d) *Anti-
septica inflammationi medendae conveniunt,
septica nocent.* Nō s̄tra praxis contrariae in-
haeret regulae, venaesectio certe inter cardi-
nalia militat antiphlogistica, quam nemo sanus
putredini opponet. e) *Crusta pleuritica non a
sanguinis spissitudine, sed ab illius attenuatione
provenit, ideoque incipientem putredinem de-
monstrat.* Sed crusta neque spisso neque tenui
sanguini originem debet, sed unico *seriori*
fibrae sanguinis *coagulationi*. Quando demum
*cessabunt medici tenue cum putrido, spissumque
cum eius contrario commutare!* Olea a fri-
gore spissa liquefcunt absque putredine. Immo
ipsum factum falsum est; nam coagulum sangui-
nis phlogistici sano longe firmitus et tenacius
observatur. Crustae phlogisticae ea est ratio;
formatur e fibra sanguinis, quae in statu sano
celerrime, antequam radium emissi sanguinis
patina exceptit, coagulatur. Qua re globuli
rubri, a fibra intercepti, non demerguntur.

In

In inflammationibus celeritas coagulationis imminuitur, ideoque pars fibrosa, specifice levissima, ceteris sanguinis partibus supernatat. Denique inflammatio crustam pleuriticam, nec haec inflammationem generat.

Sed sapienti fat, quamvis plura de crusta pleuritica et febris inflammatoriae genesi refutanda essent, multaque mihi argumenta in promptu sint. inflammationis immunitatem a putredine vindicantia.

Inflammatio est *morbis vasorum sanguiferorum.* Hoc morbi ~~phae~~phaenomena, sedes et causae manifeste testantur. Imprimis ea vasa, quae capillaria dicuntur, reteque vasculorum minimorum, a MASCAGNIO *) ad naturam praeclare depictum, quod arteriis et venis interiacet, inflammationi subdita esse videntur. Arteriolarum motus anomali primo et praecipue inflammationem efficiunt, quamvis et venae symbolam conferant. His vasculis, testante van den

*) Vasorum lymphaticorum historia et ichnographia. Senis 1787. p. 13.

den BOSCH **), summa est irritabilitas, ab ipso leviori stimulo ad oscillationes abnormes facile proritanda.

Vasa fanguifera *vi vitali* praedita sunt, cuius ope, praeter vires physicas et mechanicas, ipsis inditas, primario apta redduntur ad sua munia publica et privata subeunda. Illius ope vivunt et nutriuntur, irritabilia sunt, sanguinemque continuo orbe movendum capacia redduntur. Huic vi vero *sufficiens ratio motus et efficaciae* non unice inhaeret, sed simul *irritamenta* adesse debent, vi vitali proportionata, quae eam continuo excitant. Quamdiu haec irritamenta *naturalia* sunt vasorumque vis vitalis *legitima*; regularis humorum circuitus, nisi forsan mechanica impedimenta obstarent, legibus sanitatis accomodatus perficitur. Quam primum vero vis vasorum vitalis a norma recti discedens irritabilitatem ipsorum auctam seu imminutam inducit, vel irritamen-

**) *Theoretische und praktische Bemerkungen über das Muskelvermögen der Haargefäße.* Münster und Osnabrück. 1786.

ta accedunt, naturalibus maiora et anomala: vitia in motu humorum ut existant necesse est. Inter haec vitia, quae vi vitali vel irritamentis vasorum accidere possunt, quaedam sunt, quae posita turbam motus humorum excitant, ex phaenomenis inflammationis conspicuam.

Congestiones humorum, quae in inflammationibus in sensus incurrunt, vel ab aucta arteriarum oscillatione vel a venarum inertia, obstructione et spasmu vel ab utraque causa descendunt. Hi vero congesti humores eorumque conditio minime primum et essentiale inflammationis vitium constituunt, sed vasa primo et proprie aegrotant, congestionesque effectus sunt et signum vasorum aegrotantium. Hi quidem acumulati humores necessariae sunt morbi primarii sequelae, verum natura eos nonnumquam instrumento adhibet, ad morbum vasorum eiusque causam removendam. Exemplo sit festuca carni infixam.

Sed iam ad rem propius accedo. Quomodo nunc ea vasorum morbosa conditio
oriri

oriri potest, ut phaenomena inflammationis producant? Duplici sane modo; vel morbus illorum efficitur *ab interno* vel ab *externo* ipsorum vitio.

1) *Externae* res vasa ita laedere possunt, ut motus anomalos edant, quamvis interna conditio et imprimis vis ipsorum vitalis sanitatis legibus perfecte respondeat. Huc imprimis pertinent irritamenta, naturalibus maiora, physica, chemica et mechanica, quae alieno stimulo infesta abnormes motus excitant. Haec vero fileo, cum in omni de inflammatione tractatu, et imprimis laudata v. d. BOSCH *) commentatione optime recitentur.

2) Interna vasorum *conditio vitiata est*, si ea vi vitali carent, qua ad munera sua recte subeunda indigent. Plurimis in speciebus quidem videmus, vitium vis vitalis vasorum, quod inflammationibus originem praebet, in *irritabilitate aucta* consistere. Verum numne etiam inflammationes sunt, quae opposito vitio, scilicet *debilitatae* et quasi *enecatae vi vitali* vasorum ortum debent? Id saltim
inflam-

*) l. c. S. 21.

inflammationes probare videntur, quae in fe-
 bribus malignis brevi ante mortem emicant.
 Forſan ante mortem univerſalem ramificatio
 cuiusdam vasis moritur, ſanguis in illa ob
 imminutam reſiſtentiam compellitur, ibi ſtag-
 nat et corrumpitur. Inde cita gangraena par-
 tiumque perfecta deſtructio et reſolutio, quae
 poſt mortem invenitur. Primario vero ea
 vis vitalis vaſorum vitiata conditio, quam *ir-
 ritabilitatem praeter modum auctam dicimus*,
 inflammationum ortui favere ſolet. Quo in
 caſu tunc naturalia irritamenta, in proportio-
 ne cum aucta irritabilitate effectus producent
 naturalibus maiores. A ſola vaſorum aucta
 irritabilitate, abſque omni ſtimulo praeter-
 naturali, ſaepe numero inflammationes oriri,
 multa ſunt, quae ſuadent. Huc venit ſcili-
 cet *ſingularis quorundam hominum ad inflam-
 mationes generandas promptitudo*. Oculus
 exemplo ſit; vasis conjunctivae aer, caloris
 frigoriſque quidam gradus irritamenta fami-
 liariora ſunt, quae ſana ſuſtineant. Quan-
 do vero eorum irritabilitas multum auge-
 tur, ipſa haec ſueta irritamenta oſcilla-
 tio-

tiones auctas ophthalmiasque habituales efficiunt. *Epidemicæ inflammationes* quomodo ab aere generantur? Vix credi potest, eum stimulos generare; sed irritabilitatem vasorum exaltat, quo facto tunc leves immo naturales stimuli inflammationem proferre possunt. Veni aquilonares, aerisque conditio sicca, serena et frigida vim vitalem vasorum exaltant. Eadem est ratio cum *inflammationibus internis*, quibus plerumque nullum stimulum præternaturalem manifestum observamus. Multum negotii facefferunt auctoribus inveniendi illum, qui omnino superfluous est. Internorum vasorum irritabilitas aucta cum naturali stimulo iam inflammationes admittit. Immo ad nostram hypothesein problema, quod hucusque vix solutum est, *quare scilicet inflammationes internæ plurimum cum, externæ absque febre existant*, satis bene evolvi potest. Ad eandem regulam plurimæ *inflammationes habituales et periodicæ* explicandæ sunt. Partes in statu sano *insensibiles*, inflammatione tactæ *acutum dolorem* edunt. Quid hoc sibi vult phae-

no-

nomenon? Nonne sensibilitatis incrementum indicat! Immo varia alia inflammationum symptomata, *proclivitas ad spasmos, aucta sensibilitas pulsuum durities et tensio* idem testantur. Denique *febris* ea, *quae inflammationibus topicis praecedit*, non ab inflammatione, sed cum inflammatione ex eodem fonte, scilicet universali aucta vasorum irritabilitate evenit.

Ceterum morbus hicce vis vitalis vasorum *acquisitus* vel *congenitus*, *universalis* vel *topicus* esse potest.

Immo revera forsan multae causae remotae, quarum immediato stimulo plerumque inflammatio adscribitur, hac via inflammationem producunt, ut primo et proxime irritabilitatem vasorum augeant. Irritamenta applicata saepe numero irritabilitatem augent, quo facto, tunc idem, et perdurans irritamentum vel aliud quoddam mitius, immo naturale, inflammationem excitare potest. Ex physiologia enim
doce-

docemur, effectus irritamentorum, quoad scilicet ab irritamento dependent, haud diu ultra illius praesentiam perdurare. Inflammationes vero haud raro continuant irritamento dudum remoto. e. g. festuca e vulnere extracta; quid quod quaedam incendia demum existant, quamvis irritamentum iam dudum cessaverit, anginae e. g. saepe triduum post applicatum frigus suboriuntur.

Hoc amplius addam, esse differentiam in re medica memorabilem, inter statum vasorum inflammatorium *localem* strictiori sensu, quo in casu praeter partem inflammata in reliquo corpore nulla symptomata adsunt, ad inflammationem pertinentia, et inter statum vasorum inflammatorium *universalem* vel *diffusum*, quo quidem inflammatio topica adest, sed simul totum systema ad inflammationis genesis cooperatur. In *priori* scilicet inflammatione *strictè topica* sola vasa in loco laeso contenta morbo afficiuntur; nullus adest remotus humorum impetus ad locum affectum, deficit durities et tensio pulsus, et remedia topica huic

in-

inflammationi medendae suffiunt. Potest quidem et huic inflammationi febris accedere, quae vero vel *complicata* est, vel *consensualis* a magnitudine inflammationis excitata. Huius indolis plerumque inflammationes sunt a contusionibus, combustionibus vel vulneribus, compressionibus vasorum, stagnationibus humorum aliisque causis externis excitatae. Item inflammationes malignae, quas supra memoravi. *Posterior* inflammatio est *morbis universalis*, quamvis passio ipsa topica sit. Huic prodromi praecedunt, languor virium, gravedo, morosus animus, somnus et digestio vitata. Exsurgit febris cum pulsu duro et tenso, ubique in corpore aucta irritabilitas et proclivitas ad spasmos sentitur, nascitur inflammatio topica. Cor, cunctaeque arteriae, quasi oestro percitae magno cum impetu sanguinem ad locum inflammatum propellunt. Haec febris inflammationi praecedit eiusque vehementia futurae inflammationis vehementiae respondet, immo haud raro, erupta inflammatione minuitur v. g. in erysipelatibus. Hac de causa etiam quidam auctores, quamvis malo consilio

B

infe-

infecutam inflammationem tamquam metastasin huius febris consideravere. Topica passio est quasi crisis universalis morbi inflammatioque topica vim vitalem attrahit, ne universali morbo intervire possit. Hae inflammationes universales sanguinis missiones desiderant, a topicis exacerbantur. Accidunt plerumque iunioribus, irritabilibus ac plethoricis hominibus, nec raro sub nomine inflammationum genuinarum venditantur. Haec incendia ratione causarum cum haemorrhagiis activis conveniunt, adest vitium universale in systemate sentiente, quod hoc morbo removetur, ideoque plurimum omnium vasorum irritabilitatem auctam deprehendimus.

Hac sub conditione corporis, si omnes partes aequali robore et resistentia fruuntur, ille morbus enasci videtur, quem *febrem inflammatoriam simplicem* dicimus, tota conditio inflammatoria totius systematis adest, quae vero topica inflammatione non solvitur.

Causas remotas fatis notas transeo.

§. V.

DIFFERENTIAE INFLAMMATIONVM.

Praecipuam, quae interest inflammationibus, differentiam supra iam memoravi, cum scilicet *una* morbus vasorum mere topicus sit, *altera* ab universali eorum labe pendeat. Porro in inflammationes *spurias* et *geminas* dividunt. Ad *spurias erysipelaceam, rheumaticam* et *catarrhalem* numerant. Verum haec denominatio haud apta videtur, sunt enim spurii omnes essentialis inflammationis notae, similis genesis, eadem phaenomena, nec raro in genuinas transeunt. For- san tantum ratione causarum, vel partium, quas afficiunt, vel denique ratione gradus vehementiae differunt. Porro sunt *protopathicae* vel *deuteropathicae; idiopathicae* et *sympathicae; intermittentes, remittentes, et continentes; benignae*, quibus febris inflammatoria, *malignae* quibus nervosa adiungitur. *Sporadicae* deprehenduntur, *endemicae* et *epidemicae* nec non *simplices* vel *complicatae*, quae morbillis, variolis, lue, rheumatismo seu alio morbo adiunguntur.

B 2

§. VI.

EXITVS INFLAMMATIONVM.
DISCVSSIO.

Vario modo finem consequuntur incendia.

1) *Discussione*, qua pedetentim, symptomata inflammationis evanescent, absque secundario partis affectae vitio. Spasmo remittente, arteriarumque oscillationibus praeternaturalibus cessantibus, sanguis in vasis accumulatus paulatim dissipatur. Id quod in tela cellulosa effusum est, sero dilutum et resolutum vasorum lymphaticorum ope revehitur. Ut inflammatio ab aucta irritabilitate orta, discutiat, irritabilitatis imminutio requiritur. Reliquae inflammationes, a stimulo ortae, ut discutiantur, stimuli remotionem desiderant. Verum et ipsae inflammationes, quae ab irritamento adhuc perdurante ortae sunt e. g. inflammationes a luxatione, nonnumquam discutuntur, artu non reposito, dum irritabilitas vasorum ab irritamento inducta inflammatione ipsa iterum sopiatur. Immo

con-

consuetudo accedit, qua post validas intentiones ab irritamento inductae, partes irritabiles tandem obtunduntur. Verum hoc rarius accidere solet. Et hoc in momento ratio latet, quare inflammationes internae, plurimum absque irritamento a sola aucta vi vitali arteriarum subortae, externis longe facilius discussionem admittant. Inflammatio ipsa instrumentum esse videtur, quo irritabilitas aucta ad iustum aequilibrium reducitur. Hac via, imminuendo scilicet irritabilitatem, opium agit praeclarasque suas edit virtutes anti-phlogisticas. Si irritamenta adsunt gravia, plurimum illorum remotio requiritur, ut discutiti possit inflammatio.

§. VII.

S U P P U R A T I O.

2) *Suppuratio*; alius inflammationis exitus, qui in inflammationibus gravioribus, iisque a stimulo praeternaturali, non removendo, subortis nec non a debilitata partis affectae reactione expectandus est. Vascula arteriosa in cellulis inflammatis patula, peculiariter.

culiari modo forsan a lymphâ effusa tacta, ad specificum motum et functionem incitantur. Secernunt pus, quod in cellulosam telam depositum humores effusos liquefacit, solvendoque cohaesionem solidorum caveam format. Hac via novum sed praeternaturale *organon* nascitur, puri secernendo destinatum. Suboritur *borripilatio*, impressione mutatae conditionis partis inflammatae a sensorio communi reflexa, et *pulsatio* in inflammata parte ab efficacia arteriolarum ad secretionem puris. Quo facto, a relaxatione facta, dolor remittit, inflammata pars mollis, pallida et in medio prominens evadit. Remissionem spasmi vasorum, puri secernentium, requiri cataplasmatum usus ulcerisque siccitas a nova inflammatione accedente docet. Genuinum pus humor est opacus, aqua gravior, specificae et homogeneae mixtionis, pallido - flavi coloris, consistentiae cremoris lactis absque odore et acrimonia, solutione salis alcalini fixi vegetabilis in mollem gelatinam coagulandus. Pus itaque a vasis secernitur et quidem ab arteriolis minimis telae cellulosae aliarumque par-

par-

partium in cavitate abscessus patulis. Vasa lymphatica abscessus, resorbitione tenuiorum et alienarum partium, ad specifici huius humoris formationem, cooperantur, quod et in aliis organis secretoriis fieri solet. In cellulosa quidem pus generari potest, sed non a cellulosa, instrumentis ad compositionem liquoris specifici necessariis destituta. Sed etiam absque cellulosa, quae tantum receptaculum praebet, a solis vasis generatur in superficie suppurante vesicatoriorum et abscessuum apertorum, quamvis contraria WEDEKIND *) contendat. Fibra sanguinis materiem praebet, ex qua pus specifici motus vasculorum ope efficitur. Solutiones partium solidarum in loco suppurante nemo negabit, qui telae cellulosae, cutis, membranarum, ipsarumque glandularum destructiones in abscessibus cogitat. Haec solida soluta vero nunquam in pus vertuntur, sed ichoris instar puri admiscentur, vel specie ramentorum filamentorum, araneorum telae instar, defluunt vel

*) WEDEKIND *allgemeine Theorie der Entzündungen und ihrer Ausgänge*. Leipz, 1791. S. 195.

vel forma matricis puris (Eiterstoff) ex concremento solidorum partium conflata, excluduntur. Materies puris, fibra sanguinis scilicet, in sanguine praeexistit, pus vero genuinum nunquam in sanguine praeexistere et in loco suppurante deponi posse videtur, quod de HAEN *) et PLATTNER **) voluerunt. Numquam nascitur secundum WEDEKIND ***) specie quadam solutionis putridae lymphae stagnantis. Species putredinis est vel putredo vel non. Putredo partium animalium absque foetore sibi contradicit ****). Putredini sua sunt peculiaris phaenomena; numquam extra corpus pus genuinum generatur. Omnem mixtionis humorum mutationem putredinem baptizari, obsoletum est, et usui loquendi repugnat.

§. VIII.

*) de HAEN *r. med.* P. II. c. 2.**) C. PLATTNER *supplem. in I. Z. PLATTNERI inst. chir.* P. I. p. 35.

***) l. c. 197.

****) WEDEKIND l. c. 197. *Der im Zellgewebe des leidenden Theils steckende Saft geht also in eine fauligte Auflösung über, wobey er gleichwol nicht stinkend wird.*

§. VIII.

S P H A C E L V S.

3) *Sphacelus* morbus est vasorum, qui in perfecta abolitione omnis vis vitalis illorum consistit. Toto coelo differt ab inflammatione nec quidquam cum illa commune habet ac ut inter alias causas etiam ab inflammatione oriri possit. Quo in casu vero ut morbus ab inflammatione secundarius spectatur. Validae intentiones vis vitalis vasorum, in vehementiori inflammatione praesentes, eam subito destruunt; simili modo validae intentiones in aliis organis vim vitalem necant. Ex fulgure amauroses, a gravi dolore paralyticae artuum resolutiones animadvertuntur. Gangraena ab inflammatione non nisi gradu differt, eamque inflammationis vehementiam indicat, quam plurimum mortem vasorum sequi videmus. Enecatis omnino vasis, pars affecta, ut quaevis inanimata res, legibus physicis iterum subiecta, ad illas mutatur, scilicet *putrescit* et quidem citius, cum mortuum a vitae vicinae calore foveatur. Insensibilis fit, frigida, livida, nigra, foetida cohaesioque perit. Proclivitas
ad

ad sphacelum in proportione est cum magnitudine vis vitalis vasis insitae et cum magnitudine causae, quae vis vitalis vasorum destructionem molitur. Qua ex causa in homine vel sanissimo summus inflammationis gradus sphacelum parit. A leviori inflammatione nascitur in hominibus universa vis vitalis, vel topica partis laesae debilitate affectis. Qua de causa cachecticis, senibus, febre putrida laborantibus facilius accidit, quibus vis vitalis in universum vacillat. Item vulnera commota, sclopeto inflicta, venenatis armis facta sphacelo lubentius succumbunt. Venena vim vitalem destruunt, item ac validae partium commotiones. Putredo itaque in sphacelo observata eiusque obvia phaenomena, non causa illius sed effectus et signa sunt novi morbi vasorum, qui praeteritum exceptit. Putridum, nervis inimicum, impressionem in nervos parti sphacelatae vicinos efficit, quae sursum propagata, a cerebro in omnes partes reflexa, symptomata febris putridae progignit. Resorbtio putridi non semper fit, nec amplius quid explicat. Nam et resorbtum putridum nervos

tan-

tangere oportet, ut febrem putridam producat, ideoque idem esse videtur, an nervi in parietibus vasorum, an in vulnere obvii tangantur.

§. IX.

I N D U R A T I O.

4) Denique inflammationes *induratione* finiuntur. Haec vario modo tam coalitu et infarctu vasorum, quam exsiccatione et concrecione exsudatae lymphae in telam cellulofam fieri videtur. Morbosa vasorum actione fibra sanguinis in his ipsis et in vicinis telae cellulis intercepta degenerat nonnunquam in callosam duritiem, cum ambeuntibus partibus concrefcit, cavitates opplet, omnisque fere actio organica in parte affecta sufflaminatur. Lympham concurrere indurationes docent cum incremento voluminis iunctae e. g. tonsillae tumidae a frequenti angina tonsillari. Vita vasorum hoc in casu quidem non plane necata, sed tamen eum in modum mutata est, ut ad haec vitia tendat. Quibusdam in speciebus, quamvis raro, hae indurationes in cancrum abeunt. In ulcere cancrofo vita est, immo activitas, non-

num-

numquam iusto maior, nutritur, crescit, sentit, secernit liquores. Sed partium viventium vis vitalis in illo tam malam accepit directionem, ut omnes hi vitae effectus singulari modo a sanitate abnormes fiant, a vi nutriente luxurians et spongiosa caro generatur, sensibilitas aucta, secretum, specificus ichor est, (miasma cancrosum) qui peculiari odore et virtute imbutus has partes rodit, et inflammat, alias necat cadaverosumque parit odorem. Omnia haec phaenomena *vitae*, partis affectae, sed *depravatae*, nervis aegrotantibus foetae, adscribenda sunt. Ichor cancrosum, qui ab his vasis morbofis secernitur, effectus quidem est primitivi partium sentientium morbi, nihilominus malam impressionem conservare, aliisque organis eundem characterem imprimere videtur. Itaque operatio, nervos aegrotos et miasma simul removens, tutissima medela. Cum Cl. SCHAEFER *) quidem miasma cancrosum productum solidorum censeo. Sed in eo discedo, ut non inficere possit. Miasma venereum

*) SCHAEFERS *Versuche aus der theoretischen Arzneykunde*, Nürnberg, 1782. S. 208.

reum item in ulceribus a nervis aegrotantibus generatur, sed nihilominus perpetuo suo attractu nervorum morbum conservat.

§. X.

INFLAMMATIONIS CURA.

Inflammationi medentibus 1. cura sit, ut irritamentum *praeternaturale* e. g. festuca, luxatio, fractura etc. *removeatur*. Sed parvus est inflammationum numerus a tali irritamento nascentium nec semper stimuli removeri possunt. 2. *Irritabilitati praetermodum auctae medeatur*. Haec cardinalis esse videtur indicatio, cui vero non unius generis remediis satisfacimus, sed eligenda sunt varia, huic scopo accomodata, pro varietate phaenomenorum, irritabilitatem auctam comitantium.

a) Saepissime, saltim in recenti et vehementiori inflammatione iuniorum hominum, irritabilitas aucta cum *nimia vasorum tensione* iuncta deprehenditur, quae irritabilitatem auctam fovet et auget, forsan produxit. Hac in specie *sanguinis missiones* universales et topicae ex usu sunt, quae eva-

cuant

do vasa tensionem minuunt, et sensibilitatem deprimunt. Tunc et conveniunt interne *potulenta multa aquosa et tepida* et externe *pediluvia, semicupia, enemata* emollientia nec non cataplasmata tepore et humore fota, quae ingenti vi, relaxando tensa, illorum sensum nimis acutum obtundunt.

b) Imminuta tensione saepe remanet, praecipue in hominibus delicatiore corporis campage dotatis, *irritabilitas aucta ab impressione in nervis relictæ*, quae dolores acerbos, pervigilia etc. fovet, auctam irritabilitatem sustinentia. Saepe tales species in ophthalmiis chronicis observamus, quibus, tensione dudum sublata, oculus nihilominus summa sensibilitate excrucietur, lacrimat, lucem reformidat. Hoc casu interne praeclarum erit remedium opium, irritabilitatem removens auctam. Externe Saturnina conveniunt ob vim sedativam nota. Item varia alia aquosa epithemata, quae calorem

rem

rem abducendo, effecta evaporatione irritabilitatem habebant. Optima sunt spiritu vini et aethere vitr. facta, facile evaporantia.

3. Interdum inflammatio quasi morbus passivus esse videtur ab *Atonia et imminuta vasorum reactione* producta, si absque dolore est, chronica, in subiectis laxis et inertibus. Quo casu irritantia blanda ex usu sunt. Saepe emeticum subito inflammationem tollit. Vesicatoria item. Externe herbae aromaticae camphora et alia desiderantur.

Suppuratio quemdam vasorum tonum requirit; inter statum tensum et relaxatum intermedium. Itaque mox antiphlogistica interne et emollientia externe; mox blanda irritantia, cortex, vinum diaeta animalis interne et externe gum. ammoniac., cepae tostae etc. requiruntur.

Gangraena evitatur remediis inflammationi medentibus. Externe putridum a nervis
C adhuc

adhuc viventibus quantocyus removeatur in-
cisionibus et amputationibus, vel demortuae
partes condiendae sunt, ut quasi, putrida na-
tura seposita, nervos non amplius molestant.
Huic scopo optime respondere videntur: Spi-
ritus Vini, et Therebimthina. Idem prae-
staret aer fixus, si supra dictis aequali penetra-
bilitate gauderet.

Pathol. anat. 513, 48.